

Helena Ložar-Podlogar

Akademik

dr. NIKO KURET:

(24. aprila 1906 - 25. januarja 1995)

ODŠEL JE IN VENDAR BO OSTAL Z NAMI

Dr. Niko Kuret
(foto: Carmen Narobe, 1989)

Tri mesece še in prestopil bi prag v svoje devetdeseto leto. Toda določeno je bilo drugače: skromno, kakor je živel, je 25. januarja letos za zmeraj odšel naš spoštovani in dragi gospod akademik dr. Niko KURET. Nismo še povsem dojeli, saj je v stroki in v inštitutu za slovensko narodopisje pustil toliko dragocenih sledi, toliko spomina, da še vedno živi in bo še naprej živel z nami.

Na jurjevo 1906 je v Trstu pogledal v ta, zanj ne vedno pomladni svet; enajstletni se je moral pred vojno viхро s starši umakniti v zaledje, na Štajersko. V domovini svoje matere je preživel srednješolska leta, končal 1926. gimnazijo v Celju, se odločil za študij romanskih jezikov in primerjalne književnosti na univerzi v Ljubljani in po štirih letih diplomiral. Kljub temu, da je mladega profesorja vleklo v gledališko vedo, se je odločil za pedagoško delo na gimnaziji v Kranju. Pod Živkovičevo diktaturo (1933) je ostal brez službe in je poslej svoji družini štiri leta služil kruh v založništvu in pri radiu, veliko prevajal, zasnoval zbirki *Ljudske igre* in *Ljudski oder*, pri vsem tem raznolikem delu pa se je, razumljivo, vedno znova srečeval z ljudsko kulturo, vznemirjala ga je narodopisna problematika in tako je med vojno postal ponovno študent: pri prof. Županiču je vpisal "etnografijo z

etnologijo", 1946. diplomiral, leta 1956 pa zagovarjal doktorsko disertacijo "Zazibalne koleda na Slovenskem". Po drugi vojni se je vrnil na srednjo šolo, bil premeščen v Novo mesto, svojo pedagoško kariero pa zaključil na gostinski šoli v Ljubljani. Pol v šali, pol zares je o teh letih govoril kot o svoji "sibiriji". Vendar pa je tudi tja prinesel veliko njemu lastne topline (s kakšnim odkritim veseljem so ga pozdravljali njegovi nekdanji dijaki, ki smo jih ob terenskem delu srečevali v raznih hotelih, motelih in restavracijah, ko smo si šli "dušo privezat" tja "kjer Bog roko ven moli", kakor je imel navado reči!). Dijake je znal navdušiti tudi za ljudsko blago in zbrali so mu lepo zbirko slovenskih ljudskih jedi, ki jo je čez leta nesebično ponudil Andreji Grum, ko je pisala svojo knjigo Slovenske ljudske jedi. Ljubezen do narodopisja pa je bila tako močna, da je čutil potrebo po resnem in organiziranem znanstvenem delu; že leta 1947 je zato predlagal Predsedstvu SAZU, naj ustanovi narodopisni inštitut in ko so res ustanovili najprej "Komisijo", leta 1952 pa Inštitut za slovensko narodopisje, je postal njegov zunanji sodelavec vse do 1954. leta, ko je na povabilo akademika dr. Ivana Grafenauerja postal njegov redni sodelavec. Poslej se je povsem predal raziskovalnemu in znanstvenemu delu. Ne povsem - saj to ni bilo mogoče. Njegova ustvarjalna domišljija in organizacijska žilica mu nista dali miru: ne samo, da je dolga leta vestno vodil vsa administrativna dela inštituta, skrbel je tudi za inštitutski arhiv, mu preskrbel bogato slovensko gradivo iz zamejskih zbirk in arhivov, skušal inštitut kar se je dalo tehnično urediti z nakupi, s svojim ugledom uspel za inštitut v dar dobiti celo avtomobil, ki nam je olajšal marsikatero terensko delo. Sourejal je Glasnik takratnega Etnografskega društva, ki ga je dolga leta tudi vodil, in inštitutsko revijo *Traditiones*, pridobil je tehnične sodelavce, terenske informatorje, pripravljaj razstave, naredil prve korake v etnološki filmografiji pri nas, predaval doma in v tujini, skrbel za mednarodne stike, bil prvi, ki je s slovenskim gradivom začel sodelovati pri mednarodni etnološki bibliografiji, v mednarodni reviji *Demos* seznanjal tujo strokovno javnost z nemškimi povzetki slovenskih etnoloških del, bil s strokovnimi prispevki reden gost domače in tujih radijskih postaj in še in še...predvsem pa: *bil je neprecenljiv mentor in prijatelj mlajšim kolegom* in pokončen ter odločen sogovornik in polemik, kadar je šlo za usmeritev ali obrambo stroke. Toda njegovo poštenje ni dovolilo kakršnekoli zamere: ko so se zaprla vrata strokovnega bojnega polja, je bil zopet vsem prijatelj, brez zahrbtnosti, zamere, kaj šele sovraštva. In prav to ga je dvigovalo nad vse, prav zaradi tega so ga vsi, prav vsi spoštovali, prav zato nam je lahko vzor in tudi zato ga bomo tako zelo pogrešali.

Kuretov opus se samo z etnološkega področja približuje številki 400, od tega je blizu 100 daljših znanstvenih razprav, mnoge v tujih jezikih, preko dvajset samostojnih knjig. In če morda kdo danes ne pozna več njegovih priredb iger koroškega bukovernika A. Š. Drabosnjaka (Izobjeljeni sin, Božična igra, Pasijon), šaljivih zgodb o Lembržanih, njegove knjižice *Igra in igrača* ali pa treh knjig družabnih in spretnostnih iger *Veselja dom*, ki so pred vojno izšle v Slovenčevi knjižnici, skrajšana izdaja *Vesele ure* pa 1969. pri Mladinski knjigi, če kdo danes ne ve, da je ljubljansko igro o paradizu in pozneje še zilijsko štehvanje postavil v evropski okvir, pa prav gotovo vsi, ki jih mika kaj več vedeti o slovenski ljudski kulturi, posežejo po njegovem monumentalnem delu *Praznično leto Slovencev* v štirih knjigah (v dopolnjenem ponatisu pa združene v dve debeli knjigi). V tem delu dr. Kuret popelje bralca skozi letne šege in navade, vendar ne zgolj z opisom, ampak skuša prenikniti prav do korenin posameznih šeg, ki jih primerja z evropskimi. Vsaka njegova

trditev je podkrepjena z navedbo znanstvene in strokovne literature, za vsako najmanjše poročilo je pošteno navedel ustni ali pisni vir. (Zato toliko bolj boli, da ga redno in brez navedbe njegovega imena, prepisujejo vsi "pisuni", ki hočejo biti pametni na etnološkem področju, še bolj žalostno pa je, da ga dobesedno prepisuje, z zamenjavo vrstnega reda dveh, treh besed, tudi kakšen diplomirani etnolog).

Težko se je odločiti, kaj je Kuretovo življenjsko delo: ali Praznično leto ali njegova knjiga *Maske slovenskih pokrajin*, saj je to delo raslo v njem z mnogimi, vedno bolj tehtnimi in teoretično podkrepjenimi razpravami, ki jih je vedno znova dopolnjeval s terenskim delom in končno še z rezultati obsežne ankete po vsem slovenskem etničnem območju. Potem, ko je nekatere šemske like prej analitično raziskal in predstavil tudi v nemških, italijanskih in francoskih razpravah, je napisal še sintezo in jo v knjigi ponudil slovenski strokovni javnosti. (Kako me je pred meseci presenetil, ko mi je zaupal, da ima že napisano besedilo za knjigo evropskih mask, poskrbeti bo treba samo še za slikovno gradivo!). Šemljenje je Kureta vedno vznemirjalo, še v času, ko je svoje moči predajal raziskovanju ljudskega gledališča. Prav on nam je tudi odkril slovensko ljudsko igranje v preteklosti. Vsaj dve temeljni deli nam je zapustil s tega področja: *Slovenska koledniška dramatika* (Slovenska Matica) in *Duhovna drama*, ki je izšla pri Literarnem leksikonu. Ne smemo pa tudi pozabiti na, pri nas edinstveno tovrstno delo *Jaslice na Slovenskem. Kulturno-zgodovinski in narodopisni oris*.

Ko je leta 1979 dr. Kuret odšel v zasluženi pokoj, je že imel nove načrte. Pravzaprav nismo čutili, da uradno ni več "naš". Z nezmanjšanim elanom je delal naprej in se zagrizel v obsežen načrt, v posameznih zvezkih izdati *Slovensko Štajersko pred marčno revolucijo 1848* - pred poldrugim stoletjem z vprašalnicami nadvojvode Janeza zbrano gradivo o ljudskem življenju na Slovenskem Štajerskem, ki smo ga prav po njegovi zaslugi v kopijah dobili iz Graškega deželne arhiva in ga inštitut hrani kot "Göthovo serijo". Sam je uspel izdati štiri zvezke, se ustavil sredi črke "J", s tem pa nas je obvezal, da homo delo nadaljevali v njegovi zasnovi. In kar neverjetno se zdi: svoje Praznično leto Slovencev je še sam prevedel v nemščino, ki jo je odlično

obvladal. Delo, ki bo naše šege in navade posredovalo širši strokovni javnosti in jih tako še dodatno vključilo v evropski prostor, sedaj čaka pametnega dogovora z založnikom. V tisku pa je še nekaj Kuretovih del: napisal je knjižico o ljudski adventni šegi "*Marijo nosijo*", še uspel pregledati prevode svojih nemških, italijanskih in francoskih strokovnih člankov, ki jih bo SAZU izdala pod naslovom *Opuscula selecta*. *Poglavja iz ljudske kulture*, prispeval je še zadnji prispevek za *Traditiones* in za *Etnologa*, eno razpravo poslal v dunajsko strokovno revijo, se z vso vnemo lotil pisanja gesel za *Etnološki slovar*, za katerega je pred mnogimi leti dal pobudo, zamisel pa se je začela uredničevati šele zadnje leto. Za svoje strokovno področje je izbral 800 gesel in jih še uspel izdelati nekaj nad 300. Še je imel želje po delu, še je imel načrte, tu in tam pa nas je vendar hudomušno, morda z drobnim kančkom obžalovanja opozoril: "Ljubčki moji, jaz sem star."

Niko Kuret ni nikoli bil uradni upravnik Inštituta za slovensko narodopisje - so bila pač leta, ko ni mogel biti akademik - in vendar je bil njegova prostovoljna "pogonska sila". Nešteto dopisov, ki jih je napisal, delovnih in finančnih načrtov, projektov, prošenj, poročil - kdo bi našteval vso administracijo - ni bilo označenih z njegovim podpisom. Vendar pa so vsi upravniki spoštovali njegove zamisli in mu bili hvaležni za njegovo nesebično razdajanje. Dvakratni nagrajenec Premio Pitrè (Palermo), odlikovan z veliko Herderjevo nagrado (Dunaj), nagrajenec sklada Borisa Kidriča in dobitnik Murkovega priznanja, dosmrtni član Mednarodnega združenja za etnologijo in folkloro v Parizu, dopisni član Belgijske kraljevske komisije za folkloro, je končno, leta 1989 postal dopisni in 1991 redni član Slovenske akademije znanosti in umetnosti, novembra 1993 pa je postal še član Evropske akademije znanosti in umetnosti v Salzburgu.

Dr. Niko Kuret je bil mož velikega duhá: etnološki stroki je zapustil nepregledno vrsto temeljnih del, dajal je iz svojega polnega naročja in še bi dajal, pa, kakor da odganjamo misel, da ga nekoč ne bo več, njegovega portreta posnetega na filmski trak, ki smo ga načrtovali, nismo naredili. Čeprav so mu življenjske moči pojenjale pa je bil umsko še čil in živahen. In tak nam bo ostal v spominu in nas še naprej vzpodbujal k delu, ki krepí duhá.

NOVICE...

IZ SLOVENIJE

- 23. 2. so v **Miheličevi galeriji na Ptuj**u odprli razstavo z naslovom **Mitologija Žoharjevega kurenta**. Razstava je bila posvečena 35-letnici kurentovanja na Ptuj in 100 letnici narodopisnih prizadevanj na Slovenskem, postavila pa sta jo **Aleš in Stanka Gačnik**. Razstava bo na ogled do 28. 5. 1995.
- **Redni občni zbor Slovenskega etnološkega društva** bo 2. junija 1995 v Muljavi.
- **Predstavitev etno knjig**, ki so izšle v letu 1994, bo 8. 3. v **KIC-u v Ljubljani**.
- V novem delu Narodne galerije je odprta razstava **Potres v Ljubljani**, ki jo je pripravil Mestni muzej Ljubljana. Kontraverzna "postavitev" bo na ogled do 14. 4. 1995.

IZ TUJINE

- Od 27. 3. do 31. 3. 1995 bo na **Dunaju na Institutu für Volkskunde** (Hanuschgasse 3) posvetovanje z naslovom *Neue Wege in der europäischen Ethnologie*.